

10—15 februari

Debatter m. m.

	Sid.
Onsdagen den 15 februari	
Anslag till kostnader för arbetslöshetens bekämpande	5
Anslag till lånefonden för bostadsbyggande	6
Sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen	9
Interpellation av herr Huss ang. ökad anställning i statstjänst av partiellt arbetsföra m. m.	19

Samtliga avgjorda ärenden

	Sid.
Onsdagen den 15 februari	
Statsutskottets utlåtande nr 13, ang. anslag till oförutsedda utgifter ..	5
— nr 16, ang. utgifter å tilläggsstat II: socialdepartementet	5
— nr 17, ang. utgifter å tilläggsstat II: kommunikationsdepartementet	9
— nr 19, ang. utgifter å tilläggsstat II: ecklesiastikdepartementet ..	9
— nr 21, ang. utgifter å tilläggsstat II: vissa anslag till statens skolor och yrkeshem på Salbohed m. m.	9
— nr 22, ang. utgifter å tilläggsstat II: vissa anslag till alkoholistvård m. m.	9
— nr 23, ang. stat för statens allmänna fastighetsfond	9
— nr 24, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag	9
— nr 25, ang. frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan	9
Första lagutskottets utlåtande nr 1, om ändring i lagen i anledning av Sveriges anslutning till det internationella fördraget ang. godsbefordran å järnväg m. m.	9
— nr 2, ang. fortsatt giltighet av lagen med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus	9
— nr 3, ang. fortsatt giltighet av lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom m. m.	9

	Sid.
Andra lagutskottets utlåtande nr 1, ang. ändring av 6 § familjebidragförordningen	9
— nr 2, ang. ratifikation av en konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om social trygghet	9
— nr 3, ang. ändring i bidragsförskottslagen	9
Statsutskottets utlåtande nr 14, ang. utgifterna å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor	9
— nr 15, ang. utgifter å tilläggsstat II: försvarsdepartementet	17
— nr 20, ang. utgifter å tilläggsstat II: handelsdepartementet	17
Bevillningsutskottets betänkande nr 7, ang. ändrad lydelse av 2 § förordningen om kupongskatt	17
Första lagutskottets utlåtande nr 4, ang. justitieombudsmannens ämbetsförvaltning	17
— nr 5, ang. militieombudsmannens ämbetsförvaltning	17
— nr 6, ang. fortsatt giltighet av lagen med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål	17
Jordbruksutskottets utlåtande nr 2, ang. utgifter å tilläggsstat II: jordbruksärenden	18

Fredagen den 10 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 3 innevarande månad.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 13, 16, 17, 19 och 21—25, första lagutskottets utlåtanden nr 1—3 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 1—3.

Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 57, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln m. m.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/

56, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

bevillningsutskottets betänkande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 12 februari 1943 (nr 44) om kupongskatt;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning;

nr 5, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning; och

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 14.03.

In fidem

G. H. Berggren

Tisdagen den 14 februari

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Herr *Leander* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 7 och den 8 innevarande månad.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 10 februari 1956.

Till justitiedepartementet hade den 10 februari 1956 från länsstyrelsen i Kalmar län inkommit fullmakt för landstingsmannen Harry Apelqvist, Gunnebobruk, vilken vid ny röstsammanräkning blivit utsedd såsom ledamot av riksdagens första kammare i stället för avgången ledamot av samma kammare.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämta den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet

Oskar Adelson

Det antecknades, att herr Apelqvist utsetts att inträda såsom ledamot av kammaren efter herr Lindén, vilken avlidit.

Herr Apelqvist infann sig nu och intog sin plats i kammaren.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 57, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 14, 15 och 20, bevillningsutskottets betänkande nr 7, första lagutskottets utlåtanden nr 4—6 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 2.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 58, angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Institutet för konserveringsforskning, m. m.;

nr 60, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag;

nr 61, med förslag till stat för försvarrets fastighetsfond för budgetåret 1956/57; och

nr 62, med förslag till förordning angående omreglering av vissa ersättningar på grund av statsunderstödd olycksfallsförsäkring för fiskare, m. m.

Anmälades och bordlades en av herr *Sunne* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av herr *Huss* och honom undertecknad motion, nr 487, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1956/57 till avlöningar vid karolinska sjukhuset.

Justerades ett protokollutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.04.

In fidem

G. H. Berggren

Onsdagen den 15 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Punkten 2

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 58, angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Institutet för konserveringsforskning, m. m.;

nr 60, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag; och

nr 61, med förslag till stat för försvarrets fastighetsfond för budgetåret 1956/57.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, med förslag till förordning angående omreglering av vissa ersättningar på grund av statsunderstödd olycksfallsförsäkring för fiskare, m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick anslagsfrågan, till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herrar *Huss* och *Sunne* väckta motionen nr 487.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1956/57 till oförutsedda utgifter, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Anslag till kostnader för arbetslöshetens bekämpande

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 9 000 000 kronor.

Herr **MANNERSKANTZ** (h):

Herr talman! I anledning av denna punkt skulle jag vilja framföra några synpunkter på hur ifrågavarande arbeten bedrivs och behovet av desamma. I utlåtandet står angivet, att dessa arbeten i syfte att bekämpa arbetslösheten i huvudsak skall sättas in för byggande av vägar och gator. Man har nu emellertid på sina håll i landet kunnat se att de ordinarie arbeten, vartill väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har anslag, inte får sättas i gång ens i trakter, där det faktiskt råder arbetslöshet, vilket ju då i stället drabbar anslaget till arbetslöshetens bekämpande eller arbetslöshetskassorna.

Jag skulle här vilja framföra den synpunkten, att man från kommunikationsdepartementets och regeringens sida, innan det sätts i gång arbeten på ett anslag som det här ifrågavarande, ger väg- och vattenbyggnadsstyrelsen möjlighet att i första hand bedriva arbeten som finns planlagda och som är färdigritade och klara att sätta i gång. Det är nämligen på det sättet, att många av dessa arbeten hindras genom begränsningen av den ram som regeringen har dragit upp för dessa vanliga arbeten. Det fattas alltså inte pengar utan endast nådigt tillstånd från Kungl. Maj:t att verkställa dem. Det finns exempel på att entreprenörer, som varit beredda att ge anbud på färdigpla-

Anslag till lånefonden för bostadsbyggande

nerade arbeten, inte har fått göra det, inte beroende på att det fattats något i förberedelsearbetet, utan uteslutande därför att den begränsade ekonomiska ramen — som det heter — inte medgivit igångsättande.

Jag menar då, herr talman, att det vore bättre att i ett sådant fall få lysa ut ett vanligt vägbyggnadsarbete på entreprenad än att sätta in gång sådana här arbeten, ty en entreprenadfirma som skall utföra ett vägbygge i en trakt tar ju gärna in folk från trakten. Då sugs ju en mycket stor del av den friställda arbetskraft, som finns i bygden, upp av detta arbete. Man vinner också den fördelen att arbetet blir billigare. Som motiv att inställa ett arbete med hänsyn till vägbyggnadsramen kan heller inte anföras, att man kan bli tvungen att låna upp pengar, ty det får man väl göra även med pengarna som går till de anslag det här gäller.

Det finns i mitt hemlän typiska exempel på, hur ofantligt mycket dyrare en väg har blivit därigenom att den inte fått byggas på vanligt sätt med entreprenörer, som kan bedriva arbetet i ett sträck tills vägen är färdig, utan fått drivas som ett sysselsättningsarbete. Jag tror att man kan säga att det finns exempel på att fördyringen uppgått till 50 procent. Då det är möjligt att nå samma sysselsättningsresultat med den vanliga typen av arbete, anser jag att man noggrant bör se till att sådana arbeten får komma till stånd överallt, där så är möjligt. Och det är säkerligen möjligt i betydligt större utsträckning än vad som hittills har skett.

Herr talman! Jag vill påpeka, att även om vi lever i ett fullsysselsättningssamhälle, som det ju ständigt talas om, uppgår det belopp som äskas för nästa budgetår tillsammans med det som äskas på tilläggsstat för innevarande budgetår i arbetslöshetsbekämpande syfte till hela 121,5 miljoner kronor. Jag tycker att detta är en alltför stor summa i ett samhälle med full sysselsättning, och den borde kunna nedbringas avsevärt, om man med större omsikt skötte handhavandet av särskilt väg- och gatuarbeten. De näm-

da 121,5 miljoner kronorna består av de 40 miljoner, som går till erkända arbetslöshetskassor, 20 miljoner som går till arbetslöshetens bekämpande, 30 miljoner för vissa byggnadsarbeten enligt sjätte huvudtiteln, de 9 miljoner som här nu diskuteras och vidare de 22,5 miljoner, varom statsutskottet gjort anmälan i nästa utlåtande under dess första punkt.

Jag har, herr talman, endast velat påvisa möjligheten av att slippa låta så stora belopp utgå via arbetslöshetsanslagen och samtidigt vinna att vägarbetena utförs billigare samt att det hela löper smidigare.

Jag har inte tänkt att nu ställa något särskilt yrkande, men jag hoppas, att de synpunkter jag här framfört skall vinna beaktande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkten 3

Anslag till lånefonden för bostadsbyggande

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels medgiva, att under budgetåret 1955/56 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 770 000 000 kronor, dels ock till Lånefonden för bostadsbyggande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 250 000 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Norling* och *Öhman* (I: 61) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm m. fl. (II: 137), hade hemställts, att riksdagen måtte dels medgiva, att under budgetåret 1955/56 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 887 000 000 kronor, dels ock till Lånefonden för bostadsbyggande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56 an-

Anslag till lånefonden för bostadsbyggande

visa ett investeringsanslag av 257 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 61 och II: 137,

a) medgiva, att under budgetåret 1955/56 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 770 000 000 kronor;

b) till Lånefonden för bostadsbyggande å tilläggsstat II till rikstaten för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 250 000 000 kronor.

Herr NORLING (k):

Herr talman! I samband med detta ärende finnes ett par kommunistiska motioner, vari hemställes om högre anslag än det av Kungl. Maj:t begärda. Med den inställningen till bostadsproblemet som regeringen intar kommer vårt land aldrig ur bostadskrisen. Det ligger ett avskräckande avstånd mellan löften »att i första hand snabbt häva bostadsbristen» och dagens åtgärder på det bostadspolitiska området. De bostadslösa antal växer oavslått, men samtidigt växer också de arbetslösa antal bland den kår, som bygger bostäder. De arbetslösa byggnadsarbetarnas antal är större i år än det varit vid samma tid under de närmast föregående åren. Härtill har medverkat de regeringsåtgärder som företagits i form av räntehöjning, kreditrestriktioner och otillräckliga statliga medel för bostadsbyggandet. Även om man för dagen kan skjuta skulden på kylan, är det de förra åtgärderna som varit utslagsgivande när det gäller samsättningen för bostadsbyggandet. I Göteborg talar siffrorna om antalet påbörjade bostadslägenheter ett tydligt språk. Under första kvartalet 1955 påbörjades 346 lägenheter mot 733 under samma tid förra året, under andra kvartalet var siffran 846 mot 1 175 föregående år o. s. v.

Beträffande de bostadssökande måste sägas att siffrorna visar en annan ten-

dens. I Göteborg saknar mellan 17 000 och 20 000 personer egen bostad, och för Stockholms del är antalet 40 000—50 000. Räknan man så med att varje bostadssökande utan egen bostad representerar två och en halv person, utgör antalet bostadslösa i respektive Stockholm och Göteborg över 100 000 och 40 000.

Bostadsbristen drabbar mycket hårt den ungdom som skall sätta bo. Dessa unga familjer får leva splittrade, maken på ett ställe, maken på ett annat och barnen på ett tredje. Nervläkarna kan vittna om vad som följer i bostadsbristens spår. Bakom bostadsbristens siffror döljes många familjetragedier. Det är ett stort ansvar som regeringen påtager sig genom den otillräckliga bostadstillgången, och det är massor av unga människor, som på grund av bostadsbrist får sin egen och familjens framtid förstörd.

En reducering av bostadsbyggandet för innevarande budgetår betyder, att hoppet grusas för ytterligare 2 000—3 000 bostadssökande att erhålla bostad. Medan exempelvis industrien får utnyttja sin byggnadskvot till 100 procent, minskas byggandet av lägenheter från 17 000 till 15 000 jämfört med förra året. Till detta kommer de ändrade bestämmelserna om begreppet bostadslägenhet. Tidigare skulle i bostadslägenhet finnas utrymme för kokmöjlighet. Som lägenhet skall nu räknas även enkelrum utan kokmöjlighet samt studentbostad som tidigare icke legat inom lägenhetsramen. Utgår man ifrån dessa tidigare bestämmelser, minskas inte lägenhetsantalet med 2 000 utan med närmare 3 000 lägenheter under det första halvåret i år.

För egnahemsbebyggelsen har regeringen beräknat byggnadstillstånd för samma antal lägenheter som under motsvarande tid förra året eller 7 000, men även här blir det en reducering, då radhus och kedjehus skall inräknas i denna bostadskvot, vilket man tidigare ej gjort.

Hur stort behovet av bostäder är framgår av att dubbelt så många lägenheter i flerfamiljshus finnes färdigprojekterade som den reducerade byggnadsplanen till-

Anslag till lånefonden för bostadsbyggande

låter att igångsätta. Den låneram som fastställdes för budgetåret var så knapp tilltagen, att bostadsstyrelsen saknat medel för att utbetala redan beslutade lån. För Stockholms del ligger alla handlingar klara för beviljade tertiärlån till ett belopp av omkring 40 miljoner kronor, vilka inte kunnat utbetalas då bostadsstyrelsen saknat medel. Då lånen ej kunnat erhållas inom beräknad tid, kommer byggnadskostnaderna att avsevärt fördyras, genom att orimligt höga räntor får erläggas tills de statliga lånen kan utbetalas.

Hade den kommunistiska motionen vid riksdagens behandling av bostadsbyggandet bifallits med den summa som där föreslagits till preliminära lån, 790 miljoner kronor i stället för regeringens 650 miljoner kronor, hade denna merkostnad kunnat undvikas. Det antal bostäder som man utgick ifrån vid budgetårets början bör därför inte nedsäckas, utan tillräckliga medel beviljas för att fullfölja den beräknade planen av bostäder. Bostadsstyrelsen har räknat med att om den beräknade anslagsramen för budgetåret under sådana förhållanden skall kunna hållas, får ramen för lån ökas, för de preliminära lånen till 887 miljoner kronor och för lån ur lånefonden för bostadsbyggande till 257 miljoner kronor.

Vi har i våra motioner upptagit bostadsstyrelsens anslagsäskande, och även om utskottet yrkat avslag på detsamma hemställer jag om bifall till yrkandet i motionerna nr 61 i första kammaren och nr 137 i andra kammaren.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Vi har brukat tillämpa den ordningen att inte ha mer än en bostadsdebatt, åtminstone inte under vårsessionen. Utskottet har därför avstått från att uttala sig om vad Kungl. Maj:t har föreslagit för nästkommande budgetår och begränsat sig till att granska förslagen i den nu framlagda tilläggsstaten. Herr Norling har för sin del gjort en del utläggningar som anknyter till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1956/57,

vilka jag emellertid nu anser mig böra gå förbi. När vårsolen någon gång börjar värma upp våra sinnen — jag hoppas även herr Norlings — kommer vi säkerligen att få tillfälla att diskutera bostadspolitiken för budgetåret 1956/57.

Utskottet har funnit att Kungl. Maj:ts här framlagda förslag utgör en välbehövlig förstärkning. Det innebär visserligen en nedprutning med 7 miljoner kronor av bostadsstyrelsens förslag, men vi är på det klara med att summorna är så stora att det kan finnas en viss felräkningsmarginal. Vi skulle faktiskt vara mycket glada om den organisation som vi nu har för bostadsbyggandet kunde orka med att få de 250 miljoner kronor det här gäller, använda för bostadsbyggande. Och vi hoppas att så skall kunna ske.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr NORLING (k):

Herr talman! Herr Karlsson invände att jag rörde mig på det kommande budgetåret. Det har jag dock inte gjort. Jag talade om den tillståndsgivning, som regeringen tillåtit för senare hälften av innevarande budgetår. Där minskas bostäderna just med det antal som jag påpekade. Följaktligen är tillståndsgivningen så skärpt, att man under det första halvåret i år bygger så mycket mindre bostäder som jag i mitt förra anförande angav.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 4 och 5

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

Punkten 1

Lades till handlingarna.

Punkten 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser vissa anslag till statens skol- och yrkeshem på Salbohed m. m.;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser vissa anslag till alkoholistvård m. m.;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1956/57;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag; och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 4 mars 1955 (nr 86) i anledning av Sveriges anslutning till de internationella fördragen angående godsbefordran å järnväg samt

angående befordran å järnväg av resande och resgods;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring av 6 § familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99);

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande ratifikation av en konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om social trygghet; samt

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382).

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utåtande nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten A

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten B***Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen**

I innevarande års statsverksproposition hade under Utgifter å driftbudgeten

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

ten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, bland annat upptagits spörsmålet om sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herr *Rubbestad* väckt motion (II: 154), vari hemställt, att riksdagen måtte uttala sig för att systemet med förkortad sommararbetstid ur besparings- och rättvisesynpunkt skulle upphöra att gälla fr. o. m. den 1 juli 1956.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att motionen II: 154 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anmälts

1) av herrar *Rubbestad* och *Hansson* i Önnarp, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 154, uttala sig för att systemet med förkortad sommararbetstid ur besparings- och rättvisesynpunkt skulle upphöra att gälla fr. o. m. den 1 juli 1956;

2) av herrar *Näsgård* och *Pålsson*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **ELOFSSON, GUSTAF**, (bf):

Herr talman! Detta utlåtande avser det förhållandet, att vissa tjänstemän har rätt att på sommaren erhålla fria lördagar, även om det blott är en liten del av tjänstemännen som kan komma i åtnjutande av denna förmån.

Det var 1952 års statsrevisorer som på sin tid gjorde anmärkning mot de arbetsfria lördagarna. Naturligtvis kan man säga, att frågan inte har så stor betydelse. Departementschefen har ju sagt, att det inte finns någon ovillkorlig rättighet för personalen att få denna förmån men att den under vissa förhållanden har medgivits. Det är emellertid självklart, att om man börjar med dessa fria lördagar, är det inte så lätt att säga nej, när det i ett företag kommer in en sådan anhållan. Vi har därför för vår del ausett, att det är svårt att vara med om ett så-

dant medgivande, allra helst som det kostar staten cirka 25 miljoner kronor om året. Det innebär ju man på en bakväg inför ett tillägg utöver det gällande löneavtalet. Det går omkring 250 000 arbetstimmar förlorade, och man ställer sig ju frågande till hur det skall te sig i fortsättningen, om detta system skall slå igenom på alla håll. Inom jordbruket är vi mycket bekymrade för att man också där skall begära fria lördagar. Vi vet ju vilken betydelse det skulle ha, särskilt för bärgandet av spannmålen på sommaren, om man skulle införa ett sådant system.

Jag anser därför att man hade bort gå ifrån detta medgivande och i stället beslutat följa de uppgjorda avtalen. I anledning därav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr *Rubbestad* och herr *Hansson* i Önnarp vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Fröken **ANDERSSON** (h):

Herr talman! Herr *Elofsson* uppehöll sig endast vid de fria lördagarna. Emellertid är det endast i undantagsfall, som det skall göras försök med dylika, och det kan ju omöjligt bli fråga om en sådan summa som 25 miljoner. Här gäller det främst förkortningen av arbetstiden med nio timmar i veckan, och det är ju därom, som utskottet yttrat sig.

Det har, som statsrevisorerna förordat, skett en utredning i frågan. Denna utredning har noga penetrerat de invändningar som — det erkänner jag utan vidare — med full rätt kan göras på vissa punkter. Den har tagit upp det statsfinansiella skälet, som herr *Elofsson* nyss talade om, vidare rättvisesynpunkterna och den kritik som riktats mot att servicen försämras på grund av arbetstidens förkortning. Det framlagda betänkandet är — väl att märka — enhälligt, och det har funnits representanter från olika håll inom utredningen, fast jag nu inte på rak arm minns om det var någon representant för lantbruket med; det kommer måhända att nämnas under den fortsatta debatten. Beträffande kostnaderna har olika myndigheter betonat, att det

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

naturligtvis sker en viss ökning men att denna dock är relativt liten. Huruvida man kan anse den siffra, som herr Elofsson med rätt eller orätt nämnde, för liten kan ju diskuteras, men om man skulle ta bort den förkortade arbetstiden, skulle detta kunna medföra konsekvenser som gjorde att det ingalunda bleve någon besparing, utan kanske tvärtom. 1950 års statsrevisorer tog t. ex. upp frågan om tjänstemännens arbetstid och framhöll, att frågan om en utsträckning av tjänstgöringstiden intimt sammanhänger med frågan om lönesättningen. 1952 års revisorer anförde inte dessa synpunkter direkt, men den utredning jag nyss talade om anser att denna frågeställning fortfarande är aktuell, och hur man resonerar är det väl ändå ganska orealistiskt att anta, att inte stats-tjänstemännen skulle kräva kompensation för ett borttagande av denna förmån.

Vidare skulle en sådan ändring som sagt kanske medföra kostnader på andra punkter. Utredningen talar t. ex. om att det föreligger risk för en ökning av kostnaderna genom ökade krav på semester på somrarna, om sommararbetstiden toges bort: Sommartidens befintlighet utgör nämligen ett visst incitament för tjänstemännen att förlägga sin semester till andra delar av året än sommaren.

Nu kan det tänkas — och på den punkten kan jag i viss mån instämma med herr Elofsson — att bestämmelserna har tillämpats relativt generöst. När de anställda utgår ifrån att detta är en förmån, som de har rätt till, kan cheferna komma i ganska besvärliga situationer. Vissa myndigheter har sålunda exempelvis begärt personalökning samtidigt som de beviljat sommartid, och det är ju inte på det sättet medgivandet om sommartidstjänstgöring skall utnyttjas. Utredningens undersökningar visade emellertid att sommartid inte utan vidare har beviljats och att så inte heller kan ske enligt bestämmelserna. Det utesluter inte, säger utredningen, att missbruk och felaktiga tolkningar kan förekomma. Nu säger statsrevisorerna — och jag vet att det argumentet i olika sammanhang har

framförts i diskussionen — att det väsentliga för bedömandet av frågan är rättvisesynpunkten; medgivandet vållar, säger man, betydande irritation på vissa håll. Gentemot detta påpekar utredningen, att alldeles bortsett från sommartidstjänstgöringen gäller olika arbetstidsbestämmelser för olika grupper av tjänstemän, t. ex. vid posten, järnvägen, televerket o. s. v. Utredningen betonar vidare att frågan inte bör lösas för sig utan i ett större sammanhang och att den i sin helhet bör tas upp först sedan 1954 års arbetstidsutredning har slutfört sitt arbete. Att märka är ju att olikheten i tjänstgöringsbestämmelserna mellan olika grupper inte försvinner bara genom upphävande av sommartidsmedgivandet.

Utredningen framlägger också vissa synpunkter beträffande frågan om den sämre service, som man har talat om. Enligt utredningen kan något entydigt svar på den frågan inte ges. Det är inte möjligt att göra några bestämda uttalanden, säger utredningen, och den framhåller att förlängningen av behandlingstiden av vissa ärenden under sommaren också kan bero på att semestrarna i väsentlig utsträckning förläggs till den delen av året.

Det är rätt intressant att konstatera att samtliga yttranden från den mängd myndigheter, som har tillfrågats, går i positiv riktning och alltså tillstyrker ett bibehållande av möjligheten till sommartidstjänstgöring. Statstjänstemännen för sin del anser självfallet att sommartiden utgör en viktig del av arbetstidsbestämmelserna. Den har förekommit i cirka 50 år, i nuvarande form i över 30 år. Såsom utredningen påpekar går ju tendensen mot en förkortning av arbetstiden på andra områden, och det vore väl då rätt egendomligt, tycker man, om vi skulle ta bort denna förmån för en grupp som sedan gammalt har haft den.

Jag nämnde att remissyttrandena ur utskottsmajoritetens synpunkt är positiva. Motionärerna vill i viss mån nonchallera detta. Det står bl. a. i motionen: »Man får dock därvid icke bortse ifrån att de allra flesta remissorgan som yttrat sig består av tjänstemän, som i mer

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

eller mindre utsträckning kanhända kan anses vara beroende av sommararbets-tidsbestämmelsens fortbestånd. Därför torde dessa yttranden knappast tillmätas helt avgörande betydelse.» Ja, i den sista satsen får man nog lägga huvudvikten vid ordet »helt» — jag tycker inte att ut-talandet är riktigt trevligt. Var och en, som känner till dessa förhållanden när-mare, vet ju att det ändå är chefstjänste-männen, de ledande, som står för re-missyttrandena, och de har, som flerta-len här vet, sannerligen ingen nämnd-värd möjlighet att för egen del tillämpa sommartid.

Utskottet har emellertid i sitt utlåtan-de betonat, såsom jag nyss nämnde, att man får vara vaken på denna punkt. Tjänstemännen har inte någon ovillkor-lig rätt till sommartid. Tillåt mig slutligen att citera vad utskottet säger härom: »Då utskottet sålunda finner sig böra ansluta sig till vad departementschefen anført i detta hänseende vill utskottet emellertid understryka, dels att sommartidsbestäm-melserna inte innebär någon ovillkorlig rätt till inskränkt arbetstid under som-maren utan bör betraktas som en möj-lighet till en dylik anordning, avsedd att tillämpas endast under förutsättning att göromålets behöriga gång det medger, dels att arbetstidsförkortning inte får medges i sådan utsträckning att därav föranledes krav på personalökning.»

Jag tycker att det är rätt klara verba när det gäller att se till att inte bestäm-melserna på något sätt missbrukas.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemstäl-lan.

Herr NÄSGÅRD (bf):

Herr talman! Jag blev en smula förvånad när fröken Andersson såsom repre-sentant för utskottet så kraftigt under-strök, att om man skulle ta bort som-martiden skulle de grupper, som nu har sommartid, komma med kompensations-krav. Såsom fröken Andersson själv be-tonade är det ju här inte fråga om nå-gon ovillkorlig rättighet, utan denna an-ordning är synnerligen villkorlig. Som-

martiden får endast tagas ut, om det be-finnes att därmed inte förorsakas någon olägenhet. Det vore naturligare, skulle jag tänka mig, att de tre fjärdedelar av statstjänstemännen, som inte får utnyttja sommartidens fördelar, skulle begära kompensation för att de inte får tillgodo-göra sig denna förmån. Fröken Anders-sons resonemang om kompensation till dem som nu har sommartid är, såvitt jag kan förstå, att vända upp och ned på problemet.

Den utredning, som här varit på tal, har i tre punkter sammanfattat de skäl, som brukar anföras mot sommartiden, på följande sätt: »1) Sommartiden med-för kostnadsökningar för statsverket. 2) Behandlingstiden förlänges och vissa ärenden blir liggande, därför att man under sommartid endast hinner med lö-pande ärenden. Servicen gentemot all-mänheten och mot andra myndigheter och institutioner blir sämre under som-martid än under året i övrigt. 3) Det är orättvist, att vissa grupper av tjänste-män kan få sommartid men inte andra.»

Sedan har utredningen enligt referatet i propositionen — jag har inte haft till-gång till betänkandet — resonerat litet fram och tillbaka, och kanske också lit-et hit och dit, men enligt vad som fram-går av resonemanget är nog utredningen själv övertygad om att det föreligger rätt starka skäl mot denna sommartid. Bland annat säger utredningen, att även om man inte kan beräkna kostnaderna biir det självfallet en kostnadsökning. Huru-vida siffran 25 miljoner kronor är rik-tig kan varken jag eller någon annan sä-ga, men det är klart att det blir fråga om rätt avsevärda kostnadsökningar.

Utskottet har i sitt utlåtande på sid. 7 sagt, att det vid sin prövning av förelig-gande spörsmål funnit att invändningar ur olika synpunkter kan framställas mot anordningen med särskild sommartid inom statsförvaltningen. Utskottet har också gjort en del restriktiva uttalanden och starkt understrukit, att sommartids-bestämmelserna inte medför någon ovil-lkorlig rätt o. s. v. Utredningsmännen har på denna punkt konstaterat, att man inom ämbetsverken kanske gått litet för

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

långt när det gäller att medgiva sommartid. Om denna möjlighet finns, är det dock inte så lätt för ett ämbetsverk att vägra personalen denna förmån, även om den medför olägenheter.

Såväl departementschefen som utskottet har såsom ett skäl för att inte nu vidtaga någon förändring framhållit, att år 1954 tillsatts en utredning inom socialdepartementet om förkortad arbetstid. På en annan punkt har man emellertid förekommit denna utredning om en kortare arbetstid. Departementschefen föreslår nämligen — och detta förslag tillstyrkes av utskottet — att man experimentvis skall införa fria lördagar på vissa områden. I detta fall har man alltså inte inväntat 1954 års utredning om förkortad arbetstid utan gått utredningsresultatet i förväg. Jag tycker, liksom en föregående talare, att det är olämpligt att på detta sätt skapa prejudikat.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till den reservation av herrar Rubbestad och Hansson i Önnarp, som fogats vid utskottsutlåtandet.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf):

Herr talman! Jag konstaterar att fröken Andersson erkände, att sommartiden innebär en förmån bara för en viss del av statstjänstemännen — såsom nyss sades, kommer omkring en fjärdedel av statstjänstemännen i åtnjutande av denna förmån. Det skulle vara mycket egenomligt om alla andra, som intar ungefär samma ställning inom statsförvaltningen, bara skulle sitta med armarna i kors och inte även för sin del begära denna ledighet sommartid. Jag tror att man kan utgå ifrån att det kravet kommer som ett brev på posten.

Herr talman! Vad kostnaderna beträffar, så tror jag nog att de av mig nämnda beräkningarna stämmer. Enligt uppgift skulle ju 250 000 arbetstimmar gå förlorade, och räknar vi då med en fjärdedel och utgår från lägsta lönegraden, lönegrad 11, så kommer man ungefär upp i den här angivna summan 25 miljoner.

Jag skulle därför vilja säga till fröken

Andersson, att detta väl ändå är att kringgå ett ingånget avtal. I dag gäller det en viss grupp statstjänstemän, men säkerligen kommer det inte att dröja så länge, fröken Andersson, förrän krav på samma förmån reses från alla andra håll. Och jag fruktar mest hur det då kommer att ställa sig för det svenska jordbruket, som är så beroende av all den tid som kan stå till buds då det gäller att bärga skörden. Svårigheterna kan bli ganska stora, om denna ordning skall införas på jordbrukets område.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Det är riktigt som herr Elofsson har sagt, att 1952 års statsrevisorer begärde en översyn av tillämpningen av sommartiden och att de hyste uppfattningen, att sommartiden borde avskaffas. Nu hemställde ju riksdagen, i anslutning till behandlingen av revisörernas berättelse, om en utredning av detta spörsmål, och utredningen kom enhälligt till resultatet att det för närvarande inte fanns anledning att upphäva bestämmelserna om sommartid. När betänkandet sedermera remitterades till ett antal instanser för yttrande, visade det sig att också remissinstanserna tämligen enhälligt gick på utredningens linje, att man inte borde vidtaga någon ändring.

Det är alldeles naturligt att jag mot den bakgrunden inte heller kunnat finna några starkare skäl för att gå den mera skärpta väg som reservanterna i dag förordar. Sommartiden är ju ingalunda någon ovillkorlig rättighet, utan man får införa sommartid endast i sådana fall där man kan göra det utan att förden skull behöva anställa extra personal och utan att verkets möjlighet att sköta de löpande uppgifterna försämras. Därför förefaller det också som om herr Elofssons beräkningar skulle vara något lösliga. Om det inte får kosta verket någonting att införa sommartid, bör det väl ändå vara ganska svårt att räkna fram en kostnad av 25 miljoner just för sommartiden.

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

Ordningen med sommartid har dessutom en 50-årig hävd i statsförvaltningen. Under de senaste åren har man mer och mer börjat tala om att arbetsgivarna bör eftersträva att skapa ökad trivsel för de anställda, men jag tror inte att man genom åtgärder av den art som reservanternas förordrar skapar ökad trivsel i statsförvaltningen. Tvärtom skärper man väl på det sättet förhållandena. Ur riksdagens synpunkt kan detta, såvitt jag förstår, inte anses angeläget, utan man får nog inom statsförvaltningen i stället försöka följa vad som händer och sker på den öppna marknaden, så att man över huvud taget kan konkurrera om arbetskraften. Och i den öppna marknaden har man ju i betydande utsträckning gått in för systemet med fria lördagar, som inarbetas under viss tid. Man söker alltså på olika sätt underlätta för personalen att utnyttja de korta somrar vi har här i landet. Ur den synpunkten tycker jag inte att några speciella skäl talar för en begränsning av sommartiden inom statsförvaltningen.

Nu säger herr Nägård, att jag på något sätt skulle ha föregripit 1954 års arbetsutredning genom att förordra att man på försök skulle i ett par tre verk omvandla den hittills sedvanliga sommartiden i fria lördagar. Jag tror inte, herr talman, att det kan sägas vara fråga om ett föregripande då man låter personalen i ett verk ta ut sin sommartid koncentrerad till lördagen i stället för spridd över veckans alla arbetsdagar, alldenstund man inte därmed på något sätt vidgar det hela eller skapar en absolut rättighet. Det är ju uteslutande en fråga om lämplighet: man tillämpar sommartiden i de verk, där detta är lämpligt, och för att vinna vidgad erfarenhet av fria lördagar har vi tänkt oss, att man i mera tekniskt betonade verk skulle göra ett litet prov med fria lördagar i sommar.

Jag tror alltså inte, herr talman, att denna fråga i verkligheten har de stora dimensioner som man i debatten vill ge den. I sig själv är den ganska liten, men jag tror att den ändå är rätt betydelsefull, om man ser den ur synpunkten av

personalens trivsel. Därför kan jag också för min del rekommendera kammarens ledamöter att godtaga statsutskottets hemställan.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf) kort genmäle:

Herr talman! Herr statsrådet Lindholms argument var, att staten inte skulle förlora någonting på tjänstemännens sommartidstjänstgöring. Då måste jag tolka herr statsrådets uttalande på det sättet, att det finns för många tjänstemän anställda. Om det finns så många tjänstemän anställda, att man utan vidare kan införa sommartidstjänstgöring, då skulle man ju kunna minska antalet tjänstemän. Jag kan inte se att det här föreligger något verkligt sammanhang mellan herr statsrådets uttalande och vad som nu skall beslutas.

Sedan var herr statsrådet inne på frågan om personalens trivsel. Herr statsråd, jag vill också gärna medverka till att personalen trivs, men jag anser då att inte bara de tjänstemän, som för närvarande åtnjuter förmånen av sommartid, skall komma i fråga utan även andra grupper inom samhället. Jag tror därför, herr statsråd, att om man går in för att en viss grupp skall få denna förmån, kommer väl inte andra grupper att sitta med armarna i kors, utan de försöker också att få en sådan förmån. Jag anser därför att denna fråga inte bör lösas på det sätt, som föreslagits. Skall man nu gå in för en förkortad arbetstid bör man avvakta denna utredning och se hur det ter sig, innan man ger en viss grupp några förmåner.

Herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Det torde inte vara obekant för kammarens ledamöter, att man vid olika verk under vissa perioder har en hårdare arbetsbelastning och under vissa perioder en mindre belastning. Om man under de perioder, då det är mindre att göra, inte tar ut personalens tid på samma sätt som under den hårdare belastningsperioden, kan detta i och för

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

sig inte vara ett uttryck för att man har det för bra ställt i statsförvaltningen. Jag tror att herr Elofsson på denna punkt gjort en alltför snäv tolkning.

Jag måste också säga, att jag starkt tvivlar på att de 75 procent av de anställda, som inte har förmånen av sommartid, kommer att känna större irivsel om man berövar de 25 procent, som har sommartid, denna förmån.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga herr statsrådet, om han tror att den merbelastning inom en del verk, som föreligger under vissa tider, alltid infaller på vintern och således inte under sommaren.

Herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Merbelastning vintertid infaller regelmässigt inom de avsnitt av förvaltningen, där man sysslar med budgetarbetet.

Herr HUSS (fp):

Herr talman! Såsom kommunalanställd tjänsteman, som inte haft den förmån det här gäller men som länge arbetat på att införa något liknande för kommunaltjänstemännen, tror jag att jag kan ganska opartiskt yttra mig i denna fråga.

Samtidigt är jag övertygad om att herr Elofsson och herr Näsgård inte riktigt har tänkt på tjänstgöringsförhållandena vid de statliga verken — en sak som herr statsrådet och chefen för civildepartementet var inne på alldeles nyss. Det förhåller sig ju på det sättet, att där sitter åtminstone ett ganska stort antal av tjänstemännen och arbetar långt in på kvällarna och även nätterna under vintern utan att erhålla någon som helst ersättning för övertidsarbete — det är bara en grupp av statstjänstemännen med avlöning efter viss lägre löneklass som har rätt till övertidsersättning.

Om alltså dessa tjänstemän, som slitit så hårt under vintern, under sommaren

får en liten kompensation i form av några timmars extra ledighet per vecka — en förmån som de haft sedan 50 år tillbaka och nu mer än någonsin tidigare bör vara berättigade till — är det väl inte så mycket att säga om den saken. Tvärtom tror jag att man måste säga, att det ur hälsovårdssynpunkt är mycket lyckligt att det förhåller sig på detta sätt.

Om man på landsbygden av praktiska skäl inte kan ta ut de lediga timmarna så mycket på sommaren utan måste göra det på vintern, är väl detta ingenting att säga om. Befolkningen på landsbygden bör med andra ord inte förarga sig över att städernas tjänstemän får det litet lindrigare på sommaren och hårdare på vintern, under det att landsbygdens arbetare och anställda har det relativt lindrigt på vintern, men betydligt hårdare under sommaren — vilket kanske inte är så lyckligt, men i praktiken oundvikligt. Jag har inte hört talas om att man ansett, att man skall reducera antalet lantarbetare under vintern, därför att det då finns relativt litet att göra, åtminstone vid de skoglösa lantbruken.

Resonemanget från reservanternas sida är, såvitt jag förstår, mycket otidsenligt också ur den synpunkten, att vi nu i atomålderns tidevarv allvarligt diskuterar en mycket större förkortning av arbetstiden. Det talas om att man skall införa 5 dagars arbetsvecka vid gruvorna och sannolikt så småningom vid hela industrien — amerikanska författare anser att vi, när atomkraften tagits i bruk i full omfattning, inte kan sysselsätta människorna mer än tre eller fyra dagar i veckan.

Mina damer och herrar! Inför denna utveckling ter det sig otidsenligt att peka på de ynkliga timmar, som statstjänstemännen får vara lediga under sommaren.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Efter herr statsrådet Lindholms inlägg vill jag bara anföra några få synpunkter.

Herr Elofsson förnekar, att statstjäns-

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

temännen skulle ha anledning att framställa lönekrav, om förmännen med kortare sommartidstjänstgöring skulle bortfalla. Då jag gör gällande, att sådana lönekrav vore att vänta, stöder jag mig på uttalanden av 1950 och 1952 års statsrevisorer, som just betonade detta förhållande. Det vore också ganska anmärkningsvärt, om sådana krav inte skulle framställas, eftersom det dock gäller en förmån, som man har tagit hänsyn till vid förhandlingarna. Jag försökte i mitt förra anförande påvisa, att utredningen hade framhållit, att det kunde bli kostnader på andra vägar, så att säga, om man tog bort förmännen. Det har också betonats här i debatten.

När det sedan gäller de fria lördagarna, som herr Elofsson tycktes ha ett särskilt gott öga till, vill jag framhålla, att vi i utskottets avdelning fick höra exempel på att en sådan ordning kan medföra en direkt vinst för ett verk, emedan förberedelsearbetet varje dag är omfattande. Det tycker jag också är en omständighet att ta hänsyn till.

Jag tycker nog att herr Elofsson kanske uttrycke sig en aning vårdslöst, när han sade, att man inte utan vidare kan införa sommartid. Det kan man verkligen inte, och det är anledningen till att det finns spärrar och att utskottet särskilt betonat detta faktum. Man får laga efter lägligheten och se till, att verksamheten inte blir lidande.

Huvudsynpunkten är att vi anser det lämpligt att vänta på arbetstidsutredningen. Det vore väl ganska egendomligt, om vi skulle börja att reformera baklänges. Andra grupper försöker ju nu att få kortare arbetstid, någonting som jag väl förstår att de gör. Jag bör kanske betona, att jag själv inte har någon glädje av sommartiden, så ingen skall tro att jag därvidlag talar i egen sak.

Frågan är alltså, om en grupp, som har haft en förmån i femtio år, skall få behålla den eller berövas den.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara till herr

Huss säga, att inom jordbruket behåller vi våra fast anställda, men under sommaren tar vi under den brådaste tiden in tillfällig arbetskraft. Den arbetskraften har vi ingen möjlighet att sysselsätta under vintern. Då måste det bli en minskning, och på det sättet reglerar vi ojämnheterna i sysselsättningen.

Dessutom vill jag slå fast att ingen här har bestritt, att det faktiskt blir merutgifter — och ganska stora sådana — för statsverket med anordningen med kortare arbetstid under sommaren.

Herr NÄSGÅRD (bf):

Herr talman! Statsrådet Lindholm berörde i sitt anförande uttalandet i propositionen, att experimentet med fria lördagar huvudsakligen skulle avse mera tekniskt betonade verk. Fröken Andersson var inne på samma sak, och det har sagts i utskottet att i de fall, då förberedelserna för arbetet under dagen tar relativt lång tid, skulle det vara olämpligt att över huvud taget arbeta under lördagarna med den kortare arbetstid, som man har dessa dagar.

Jag skulle då vilka fråga statsrådet Lindholm, vad som egentligen menas med »tekniskt betonade verk». Jag läste i går i en tidning, att vattenfallsstyrelsens kontorspersonal har utsikt att i sommar få fria lördagar, sedan verkets ledning hos regeringen bett om tillstånd att försöksvis få tillämpa sådana bestämmelser. Hittills har kontorspersonalen på verket i likhet med anställda vid andra verk i den mån arbetsuppgifterna så medgivit kunnat räkna med en kortad arbetstid under tre av de fyra sommar-månaderna juni—september.

Är det meningen att kontorspersonalen vid ett verk skall få förmännen av fria lördagar, därför att verket såsom sådant är att beteckna som tekniskt betonat, tycker jag att den motivering, som anfördes i utskottet och som fröken Andersson nu omnämnde, är litet egendomlig. Det tar väl inte längre tid att göra i ordning en skrivmaskin eller en räknemaskin på ett kontor i ett tekniskt betonat verk än på andra kontor?

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

Herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Jag har också sett i tidningarna, att vattenfallsstyrelsens personal hyser de förhoppningar, om vilka herr Näsgård talade. Jag måste för min personliga del säga, att när jag talar om tekniskt betonade verk, tänker jag på sådana som exempelvis kartverket, reproduktionsanstalten, försvarets forskningsanstalt och liknande, och inom den kategorien utväljer vi ett par eller tre såsom försöksverk. Det är väl ändå, herr Näsgård, ostridigt, att det vid sådana verk är en betydande förberedelse-tid och åtgår en betydande tid för avslutningsarbeten, och då vi vet att lördagarna omfattar endast sammanlagt tre och en halv arbetstimmar, kan man fråga sig, om det inte är en klokare väg att i sådana fall ha helt fria lördagar.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herrar Rubbestad och Hansson i Önnarp vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Näsgård* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 14 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herrar Rubbestad och Hansson i Önnarp vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstning-

en genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten C

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo och företogos punktvis till avgörande statsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde; och nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 12 februari 1943 (nr 44) om kupongskatt, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo och lades till handlingarna första lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; och

nr 5, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Vid ånyo skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, såvitt propositionen avser jordbruksärenden, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1956/57 under första huvudtiteln, avseende anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde; och

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 56, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan.

Anmäldes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 4 mars 1955 (nr 86) i anledning av Sveriges anslutning till de internationella fördragen angående godsbefordran å järnväg samt angående befordran å järnväg av resande och resgods;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sjuksjukhus;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.; och

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 61, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 12 februari 1943 (nr 44) om kupongskatt.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 7 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring av 6 § familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99);

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande ratifikation av en konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om social trygghet; samt

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382).

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Interpellation ang. ökad anställning i statstjänst av partiellt arbetsföra m. m.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 63, angående den tekniska skolutbildningen; och

nr 64, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, m. m.

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461); och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1955 vid dess trettioåttonde sammanträde fattade beslut.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1956/57 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Margareta Berglöv m. fl.;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m.;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av vissa medelsbrister, redovisade såsom propriebalanser i försvarets civilförvaltnings räkenskaper;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag; och

nr 31, i anledning av kamrarnas remiss av två likalydande motioner, avseende bl. a. ändring av förordningen om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor;

första lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta, m. m.; samt

Interpellation ang. ökad anställning i statstjänst av partiellt arbetsföra m. m.

Herr HUSS (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Frågan om anställning av partiellt arbetsföra i statens tjänst har länge varit föremål för uppmärksamhet. Den för utredning av denna fråga tillsatta kommittén framförde i sitt fjärde betänkande (SOU 1948: 11) vissa förslag rörande sådan anställning. I propositionen 1949: 132 förordades utfärdande av anvisningar till de statliga myndigheterna i överensstämmelse med kommitténs förslag. Sedan departementschefens förslag, som bl. a. även innebar uppdrag åt medicinalstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen att i avvaktan på inrättande av ett centralt organ för ändamålet gemensamt handlägga hithörande ärenden, lämnats utan erinran av riksdagen, utfärdades särskilda anvisningar till Saar med riktlinjer för myndigheternas ställningstagande till dessa frågor.

I överensstämmelse härmed utsågs en delegation med representanter för medicinal- och arbetsmarknadsstyrelsen att handlägga hithörande ärenden när det gällde rekrytering av partiellt arbetsföra i tjänstemannaställning. Inom det kollektivavtalsreglerade området förblev läget emellertid i stort sett oförändrat, då stödet för partiellt arbetsföra tjänstemän med lön enligt löneplan icke utsträcktes till kollektivanställda.

Såsom tidigare framhållits av herr Jonsson i Strömsund i en interpellation den 2 november 1954, har emellertid de

Interpellation ang. ökad anställning i statstjänst av partiellt arbetsföra m. m.

åtgärder, för vilka nu redogjorts, i stort sett icke medfört några påtagliga framgångar i jämförelse med tidigare förhållanden. De statliga myndigheternas intresse att i ökad omfattning anställa partiellt arbetsföra synes icke, huvudsakligen beroende på bristande kännedom om de nya anvisningarna, nämnvärt ha ökats.

Ett konkret uttryck för att hittills vidtagna åtgärder varit tämligen resultatlösa är att under tiden 7 juni 1951—28 oktober 1954 ingen som helst förfrågan gjorts hos den förut nämnda delegationen från något statligt ämbetsverk, hurvida en partiellt arbetsför sökande kan antagas till tjänst eller om en sådan person skall kunna beredas pensionsreglerad befattning. Bättre resultat torde kunna erhållas, om delegationen bleve omorganiserad och anknuten till civildepartementet, såsom bl. a. arbetsmarknadsstyrelsen föreslagit. Delegationen har hittills uteslutande sysslat med frågor rörande sjukpensionering av redan anställda befattningshavare, en visserligen i och för sig viktig uppgift.

Det torde vara ställt utom allt tvivel, att de svaga insatser, som hittills gjorts från statligt håll, måste betecknas som anmärkningsvärda med hänsyn till att enskilda företagare sedan flera år tillbaka anställt ett betydande antal partiellt arbetsföra.

Dåvarande chefen för civildepartementet har i ett den 7 december 1954 avgivet svar på ovannämnda interpellation av herr Jonsson i Strömsund bl. a. förklarat sig vara beredd att inkoppla samarbetsnämnderna i behandlingen av ärenden av här berörd natur.

I detta sammanhang aktualiseras även andra frågor rörande villkoren och formerna för anställning i statens tjänst. Med partiellt arbetsföra avses i regel invalider, d. v. s. personer med nedsatt arbetsförmåga på grund av sådana åkommor eller defekter, att prognosen beträffande arbetshindret vid anställningstillfället är oviss eller i bästa fall innebär oförändrat nedsatt arbetsförmåga av mer eller mindre hög grad. Det finns emellertid ett icke obetydligt antal personer,

som visserligen lider av en kronisk sjukdom vid anställningstillfället men som dock vid denna tidpunkt och ofta under en lång följd av år framåt har fullgod arbetsförmåga under förutsättning att läkarvården fullföljes på ett adekvat sätt. Hit hör många lindrigare former av exempelvis sockersjuka, pernicios anemi, hjärtfel, bronkialastma, icke smittförande tuberkulos, reumatisk sjukdom o. s. v. Sådana personer medges f. n. i regel icke fast anställning i statens tjänst. De betraktas vanligen varken som friska eller partiellt arbetsföra; de betraktas som sjuka, och som sådana får de inte anställas enligt den uppfattning, som f. r. synes råda i verken. När förutvarande civilministern i sitt nämnda interpellationssvar betecknade de sockersjuka som en speciell grupp av partiellt arbetsföra, torde detta i ett stort antal fall innebära underskattning av deras arbetsförmåga. Till detta problemkomplex hör även frågan om fordringarna på synskärpa, vilka tidigare i många fall var alltför rigorösa. Detta hade bl. a. medfört, att antalet kasserade anställningssökande vid statens järnvägar blivit relativt stort och att åtskilliga redan anställda tjänstemän, särskilt i loktjänst, blivit avstängda från tjänstgöring eller förvägrade befordran. Antalet kasserade vid ifrågasatt nyanställning därstädes utgjorde under åren 1942—1946 sammanlagt icke mindre än 236. Den med anledning härav tillsatta s. k. synkravkommittén framlade år 1950 i ett betänkande (SOU nr 19) vissa förslag om avsevärda lättnader i tidigare gällande krav på synskärpa. Dessa förslag synes i form av rekommendationer ha delgivits verken och även medfört ändringar i föreskrifterna åtminstone vid vissa verk, t. ex. trafikverken. Ett till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i detta sammanhang lämnat uppdrag att utreda synkraven vid vissa icke statliga trafikverk, såsom spårvägar och enskilda järnvägar, torde, enligt vad jag inhämtat, inom kort medföra överlämnande av en utredning i ärendet till Kungl. Maj:t. Denna fråga har i detta sammanhang den betydelsen, att minskade synkrav innebär överfö-

Interpellation ang. ökad anställning i statstjänst av partiellt arbetsföra m. m.

rande av ett antal personer, som eljest skulle betecknas som partiellt arbetsföra, till gruppen arbetsföra. De i vägtrafikförordningen föreskrivna fordringarna för erhållande av körkort utgör icke hinder för dispens efter medicinalstyrelsens tillstyrkan för person, som icke uppfyller fordringarna, vare sig fråga är om starkt nedsatt synförmåga eller om lyte. Någon motsvarande dispensmöjlighet föreligger icke i kungl. förordningen den 25 oktober 1940 angående yrkesmässig biltrafik eller i kungl. kungörelsen den 14 december 1951 angående läkarintyg för erhållande av trafik kort. Det torde böra övervägas, om icke även vid yrkesmässig biltrafik, bortsett från omnibustrafik, dispensmöjlighet bör tillskapas.

På grund av otillräckligheten av hittills vidtagna åtgärder på detta område synes man enligt min mening böra överväga att snarast skapa det centrala organ, anknutet till civildepartementet, som i princip föreslogs redan 1948 av kommittén för partiellt arbetsföra och som 1949 betecknades såsom önskvärt även av departementschefen i proposition nr 132. Om möjligt borde föreskrivas, att till detta organ skall hänskjutas bedömningen av alla läkarintyg, där tvekan råder om anställande kan ske, varvid verksledningen samtidigt bör avge yttrande i ärendet. Man skulle härigenom också i någon mån eliminera den olikformighet i bedömningen av läkarintygen vid olika verk, som uppges understundom förekomma och som måhända till en del är ofrånkomlig på grund av arbetets växlande natur.

I det centrala organet torde, som arbetsmarknadsstyrelsen föreslagit, böra ingå representanter för medicinal- och arbetsmarknadsstyrelserna samt för civil- och socialdepartementen, varjämte

vid handläggningen av vissa svårbedömda enskilda ärenden en representant för verksledningen vid det berörda ämbetsverket. Organet bör ha att behandla dels frågor rörande anställande av partiellt arbetsföra och lindrigt kroniskt sjuka, dels spörsmål om sjukpensionering, arbetsprövning, omplacering och omskolning av redan anställda.

Med stöd av det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för civildepartementet få framställa följande interpellation:

1) Anser sig herr statsrådet kunna avge någon försäkran om att snara åtgärder kommer att vidtagas för en avsevärd effektivisering av nu rådande, högst otillräckliga rekrytering av partiellt arbetsföra i statens tjänst?

2) Vill herr statsrådet utveckla sina synpunkter på frågan om möjligheten att i statlig tjänst anställa lindrigt kroniskt sjuka som vid anställningstillfället är i besittning av fullgod eller i det närmaste fullgod arbetsförmåga?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Ledighet från riksdagsgöromålen för utrikes resa beviljades herr *Andersson, Gustaf*, och herr *Johansson, Rune*, båda för tiden den 28 innevarande månad—den 24 nästkommande mars.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.39.

In fidem
G. H. Berggren